

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over het voorontwerp van het federaal richtplan Productbeleid en milieu (2003-2005)

- **gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mijnheer Jef Tavernier, in een brief van 25 oktober 2002**
- **voorbereid door de werkgroep productnormen**
- **goedgekeurd door de algemene vergadering van 17 december 2002 (zie bijlage 1)**
- **de originele taal van dit advies is het Nederlands**

1. Situering

- [1] Het advies over het voorontwerp van richtplan werd gevraagd binnen een termijn van twee maanden, zijnde tegen 25 december 2002. Om dit voorontwerp voor te bereiden, maakten de federale diensten voor het leefmilieu eerst een document met de hoofdlijnen van een richtplan inzake productbeleid, *het federaal richtplan in hoofdlijnen Productbeleid en milieu*. De FRDO heeft daarover een advies uitgebracht op 18 juni 2002 (2002a07n).

2. Inhoudstafel

- [2]
1. Situering
  2. Inhoudstafel
  3. Het voorontwerp van het federaal richtplan (2003-2005)
  4. Adviesvraag
  5. Opmerkingen van de FRDO op het voorontwerp-plan
    - 5.1. Algemene appreciatie van het document
    - 5.2. Adviestermijn
    - 5.3. Voorziene budget
    - 5.4. Politieke wil en juridische basis
    - 5.5. Visie op het federaal productbeleid
    - 5.6. Integraal Productbeleid versus geïntegreerd productbeleid
    - 5.7. Horizontale en verticale integratie
    - 5.8. Consultatie
    - 5.9. Aanpak via prioritaire productgroepen
    - 5.10. Fiscaliteit
    - 5.11. Communicatie en sensibilisatie
    - 5.12. Innovatie
    - 5.13. Onderzoek
    - 5.14. Milieu-inspectie
    - 5.15. Productaansprakelijkheid voor milieuschade
  6. Slotopmerking

3. Het voorontwerp van het federaal richtplan (2003-2005)

- [3] Het voorontwerp van federaal richtplan is een werkstuk van de federale diensten voor het leefmilieu (FDL) in samenwerking met de Stuurgroep duurzame productie-en consumptiepatronen¹ van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) en de Interministeriële conferentie Leefmilieu (ICL). Dit eerste plan geldt voor een periode van 3 jaar: 2003-2005.
- [4] Het voorontwerpplan bestaat uit 11 hoofdstukken en 4 bijlagen en beslaat een 200-tal pagina's. Na een algemene inleiding, komen algemene doelstellingen aan bod. "De bijdragen tot de bescherming van de verbetering van de kwaliteit van het leefmilieu" (hoofdstuk 3) betreffen de compartimenten: gebruik van grondstoffen, klimaatswijzigingen, luchtverontreiniging, aantasting van de ozonlaag, aantasting en verontreiniging van de bodem, verontreiniging van de wateren, verontreiniging door afvalstoffen, verspreiding van gevaarlijke stoffen, verlies aan biodiversiteit, gevaren voor de gezondheid. "Het respecteren van de verschillende fasen van de beleidscyclus" (hoofdstuk 4) gaat over de wetenschappelijke ondersteuning van het beleid, beleidsvoorbereiding, uitvoeren van het beleid, inspectie en evaluatie. "Ontwikkelen en gebruiken van de verschillende beleidsinstrumenten" (hoofdstuk 5) behandelt de juridische instrumenten, de economische instrumenten, en de sociaal-communicatieve instrumenten. Het hoofdstuk over het verbeteren van de milieukwaliteit behandelt 14 productgroepen², gebaseerd op een Europese indeling inzake statistiek. Het hoofdstuk over het zich richten op een geïntegreerd en duurzaam productbeleid behandelt zowel de integratie met het aspect veiligheid van de werknemers en de consumenten als de integratie met de sociale en economische dimensie. "Het aanmoedigen van duurzamere consumptiepatronen" is een kort achtste hoofdstuk. Hoofdstuk 9 besteedt aandacht aan de maatschappelijke actoren, de doelgroepen en de burgers om ze bij het beleid te betrekken. Overleggen met andere beleidniveaus (Europees en Gewestelijk overleg) komt aan bod in hoofdstuk 10. Tenslotte zijn conclusies en richtsnoeren opgenomen in hoofdstuk 11.
- [5] Doorheen deze 11 hoofdstukken worden 144 acties voorgesteld. Een overzicht van alle acties is opgenomen in bijlage 2 van het plan. Volgend overzicht geeft de verdeling van de acties over de verschillende hoofdstukken.

Hoofdstuk	Aantal acties
-----------	---------------

¹ Volgens de vertegenwoordiger van de minister is de Stuurgroep duurzame productie- en consumptiepatronen¹ van het CCIM en de ICL: voornamelijk samengesteld uit volgende vertegenwoordigers van volgende administraties.

- Federaal:

Afdelingen en federale diensten: Leefmilieu, Economische Zaken, Communicatie en Infrastructuur, Financiën, Landbouw, Arbeid en werkgelegenheid, Wetenschappelijk onderzoek, Gezondheid, Levensmiddelen, Buitenlandse Zaken, ...

- Gewestelijk:

Waals Gewest : Adm. Leefmilieu (DGRNE)

Vlaams Gewest : Adm. Leefmilieu (AMINAL, OVAM)

Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Adm. Leefmilieu (IBGE-BIM).

² Het betreft een Europees geharmoniseerd classificatiesysteem, ontwikkeld door Eurostat en toegepast in de Belgische statistieken. De 14 productgroepen die hieruit werden genomen zijn: 1. Textiel en textielproducten; 2. Leder en lederwaren.; 3. Pulp, papier en papierwaren, drukwerk en dergelijke; 4. Cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen; 5. Chemische producten en synthetische of kunstmatige vezels; 6. Overige niet metaalhoudende minerale producten; 7. Metalen in primaire vorm en producten van metaal; 8. Machines, apparaten en werktuigen; 9. Elektrische en optische apparaten en instrumenten; 10. Transportmiddelen; 11. Overige goederen en producten; 12. Verpakkingen (transversaal thema); 13. Elektrische en elektronische apparatuur (transversaal thema); 14. Elk betrokken nieuw product of elke betrokken nieuwe productgroep.

Bijdragen tot de bescherming van de verbetering van de kwaliteit van het leefmilieu	30
Respecteren van de verschillende fasen van de beleidscyclus	22
Ontwikkelen en gebruiken van de verschillende beleidsinstrumenten	38
Verbeteren van de milieukwaliteit	40
Zich richten op een geïntegreerd en duurzaam productbeleid	6
Aanmoedigen van duurzamere consumptiepatronen	3
Maatschappelijke actoren, de doelgroepen en de burgers bij het beleid betrekken	3
Overleggen met andere beleidniveaus	2
Totaal	144

- [6] In het kader van het uitwerken van het richtplan productbeleid, organiseren de Federale Diensten voor het Leefmilieu een rondetafelconferentie in dezelfde periode als de adviesverlening loopt (op 9 december 2002). De doelstelling van deze rondetafelconferentie is het creëren van een opbouwende dialoog met de maatschappelijke actoren over de leefmilieuprioriteiten voor het productbeleid en hierbij tevens de toekomstige werk- en samenwerkingspistes te bekijken. De deelnemers zijn vertegenwoordigers van de verschillende betrokken maatschappelijke groepen: algemene en op een sector gerichte federaties, vertegenwoordigers van de werknemers, NGO's, de wetenschappelijke wereld, vertegenwoordigers van de betrokken federale en gewestelijke overheidsdiensten, enz.. De uitgangsbasis van de conferentie is de studie « *Identifying Key Products for the Federal Product and Environment Policy* » van het Institut Wallon de Développement Economique et social et d'aménagement du territoire en de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek van november 2002. Deze studie onderzoekt de impact op het leefmilieu van productgroepen.
- [7] De vertegenwoordiger van de minister gaf te verstaan dat de voorgestelde acties het resultaat zijn van de voorbije gevoerde politiek, het internationale beleid en de expertise van de federale diensten voor het leefmilieu. De rondetafelconferentie moet dienen om in de toekomst verder het productbeleid gestalte te geven. De besluiten uit deze conferentie zullen evenwel niet leiden tot concrete acties in voorliggend plan, enkel eerste stappen om beleid voor te bereiden zullen worden overwogen.
- [8] De vertegenwoordiger van de minister heeft meegedeeld dat het voorontwerpplan niet kon tegemoetkomen aan een aantal opmerkingen die de raad heeft uitgebracht over het federaal richtplan in hoofdlijnen *Productbeleid en milieu* (2002a07n) op 18 juni 2002 (verder afgekort als het advies over de hoofdlijnen). Volgende vier punten die niet werden gevolgd, kwalificeerde hij als hoofdpunten uit het FRDO-advies en gaf er bijhorende commentaar op.
- Ten eerste handhaaft het plan een aparte strategie tussen een "geïntegreerd productbeleid" en andere strategieën, bijvoorbeeld de "chemische strategie", gezien institutionele en internationale realiteiten.
  - Ten tweede wordt met dit plan een integraal productbeleid beoogd, een geïntegreerd productbeleid is een concept in ontwikkeling. In de mate van het mogelijke werd op er in de levenscyclusbenadering rekening gehouden met de economische en sociale dimensie op meso- en macroniveau (d.w.z. op het niveau van het land en de sector), op microniveau (niveau van het product) is deze oefening nationaal en internationaal nog onontgonnen terrein.
  - Ten derde werd de bemerking van de FRDO aan de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) medegedeeld op welke manier een juridische basis

kan gegeven worden aan de deelplannen van het federaal plan voor duurzame ontwikkeling, waarvan het richtplan productbeleid er één is.

- Tenslotte geven de concrete acties uit dit eerste plan nog niet aan welke doelstelling ze willen tegemoetkomen. Het plan geeft in hoofdstuk twee wel aan wat de algemene doelstellingen zijn van het plan. Het is de bedoeling in de toekomst hier wel aandacht aan te besteden.
- [9] Bij de voorstelling van het voorontwerpplan heeft de vertegenwoordiger van de minister meegedeeld dat het uitgangspunt was om de middelen en het personeel van de federale diensten van het leefmilieu gevoelig uit te breiden. In de realistische veronderstelling dat deze substantiële verhoging niet meteen zal kunnen worden bekomen, voorziet de vertegenwoordiger dat een aantal acties op langere termijn zullen worden uitgevoerd. De adviesvraag nodigt de FRDO daarom uit om aan te geven of er acties zijn met (minder) grote prioriteit.
- [10] De vertegenwoordiger van de minister gaf aan dat niettegenstaande in deze fase van het opstellen van het richtplan de Belgische standpunten in Europese discussies niet *as such* zijn geformuleerd, het duidelijk moet zijn dat het EU-beleidsniveau actief wordt voorbereid. Het toepassingsgebied van het richtplan is volgens hem niet beperkter dan het EU-beleid.
- [11] De vertegenwoordiger van de minister verduidelijkte dat het voorontwerp richtplan duidelijk linken legt met andere beleidsdomeinen en integratie heeft nagestreefd. Dit was een duidelijke optiek bij het opstellen van het plan, dat is gebeurd in samenwerking met de Stuurgroep duurzame productie-en consumptiepatronen³.van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) en de Interministeriële conferentie Leefmilieu (ICL), met eveneens een mandaat van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO).

4. Adviesvraag

- [12] In de adviesvraag wordt de Raad uitgenodigd om zich uit te spreken over de volgende punten :
- 1) Algemene Structuur:
    - Wat is in het algemeen het advies van de Raad over de structuur van het actieplan (hoofdstukken 3 tot 10), de meervoudige aanpak en de respectievelijke weging van deze hoofdstukken?
    - Beveelt de Raad aan om een (of meer) milieuproblematiek(en), instrument(en) of productcategorie(ën) toe te voegen omdat hij vindt dat ze prioritair zijn maar in het voorontwerp van het plan ontbreken ?
  - 2) Inhoud:
    - Steunt de Raad de voorgestelde acties of desgevallend geamendeerde acties ?
    - Wenst de Raad voorgestelde acties of desgevallend geamendeerde acties ?
  - 3) Conclusies en richtlijnen
    - Wenst de Raad dat de conclusies en de richtlijnen in het plan worden geformuleerd ?
- De Raad wordt ook uitgenodigd om een advies te geven over andere aspecten van het document, mocht hij dit wenselijk of nodig achten.

---

³ Zie voetnoot 1.

5. Opmerkingen van de FRDO op het voorontwerp-plan

5.1. Algemene appreciatie van het document

[13] De Raad vindt dat het plan op een vrij overzichtelijke manier is opgebouwd. Het bevat een goed overzicht van reeds bestaande initiatieven en het geeft duidelijk weer welke de lopende en de volgens de federale diensten uit te voeren acties zijn. Dit geldt voornamelijk voor de hoofdstukken 1 tot 5. Hoofdstuk 6 "de milieukwaliteit van producten verbeteren" is beknopter. Dit ligt vermoedelijk aan de beperkte vertrouwdheid van een planmatige aanpak rond productbeleid, zowel internationaal (een opvolging van het Europese Groenboek inzake geïntegreerd productbeleid laat op zich wachten), als federaal, waar dit Richtplan het eerste initiatief terzake is.

[14] Aangezien de FRDO geen uitleg heeft gekregen bij de budgettaire bijlage (zie verder [28] e.v.), heeft de raad geen sluitende kijk op welke acties er als prioritair worden beschouwd. Bij sommige acties in het plan is het onduidelijk welke de draagkracht ervan is, of welke doelstelling men precies beoogt. In dergelijke gevallen was een betere toelichting wel op zijn plaats geweest.

5.2. Adviestermijn

[15] De FRDO had zich op een grondiger wijze willen uitspreken over dit richtplan. Het richtplan werd voor een vroegere datum aangekondigd. In het federaal plan duurzame ontwikkeling was er sprake van september 2001, in het kader van de hoofdlijnen van richtplan was er sprake van "de zomer van 2002". De Raad betreurt het dat hij pas op 25 oktober 2002 het richtplan heeft ontvangen. Bovendien vindt de raad het jammer dat de adviestermijn voor dit document slechts twee maanden bedroeg. Deze termijn werd niet verlengd omwille van de verkiezingen van volgend jaar (15 juni 2003). De werkgroep productnormen van de FRDO kon slechts drie bijeenkomsten wijden aan deze adviesvraag. Uit het oogpunt van duurzame ontwikkeling zou de raadpleging van de betrokken actoren ernstig moeten worden genomen.

[16] Het is duidelijk dat dit richtplan productbeleid een belangrijk beleidsdocument is; het geeft voor de komende drie jaar de richting aan voor de politiek inzake productbeleid en voorziet in al dan niet concrete acties. Het zal als referentie dienen voor de adviesverlening van de FRDO over de in de toekomst te nemen maatregelen. Bovendien is het een omvangrijk document. Door tijdsnood heeft de FRDO zich moeten beperken tot enkele aandachtspunten, en heeft hij geen grondiger advies kunnen uitbrengen. Alhoewel er verschillende specifieke opmerkingen zijn op de inhoud van het richtplan, doet de raad in dit advies niet systematisch een uitspraak over de voorgestelde acties of de inhoud. Soms wordt verwezen naar specifieke acties, bij wijze van concretisering bij de meer algemene bemerkingen van de raad. Het was voor de FRDO een onmogelijke opdracht om bij de 144 acties aan te geven welke hij meer of minder prioritair acht.

5.3. Voorziene budget

[17] Na aarzeling heeft het kabinet van Minister Tavernier de budgettaire bijlage bij het voorontwerp van richtplan pas op 28 november 2002 overgemaakt aan de raad. De FRDO betreurt dat hierbij geen verklarende nota bestaat en dat de tijd ontbrak om een evaluatie ten gronde te kunnen maken van de budgettaire middelen die in deze fase worden begroot om het plan uit te kunnen voeren, of om een zicht te krijgen op de timing en de prioriteiten die eruit blijken.

[18] De FRDO stelt vast dat het budget in deze fase niet meer overeenkomt met de substantiële verhoging waarop de administratie initieel hoopte. Dit geeft volgens de Raad te denken over de politieke wil om dit beleidsplan effectief uit te voeren.

5.4. Politieke wil en juridische basis

- [19] Sommige leden van de raad⁴ vinden het belangrijk dat dit plan een juridische basis krijgt. Deze leden betreuen het ten zeerste dat geen gevolg werd gegeven aan de vraag van de FRDO daarover in zijn advies over de hoofdlijnen (zie paragraaf [56]).
- [20] Andere leden⁵ eisen een grondige bespreking van het richtplan door de Ministerraad en in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Deze leden ondersteunen de vraag naar een juridische basis niet aangezien zij vinden dat het voorontwerp richtplan onvoldoende rekening heeft gehouden met het advies over de hoofdlijnen.

5.5. Visie op het federaal productbeleid

- [21] De FRDO merkt op dat hoofdstuk 2 handelt over de voornaamste doelstellingen van dit productbeleid. In zijn advies op de hoofdlijnen van richtplan was één van de voornaamste kritieken dat het een gemiste kans was dat geen visie werd meegegeven van wat de uiteindelijke doelstellingen van een geïntegreerd productbeleid zouden moeten zijn en welke principes men belangrijk vindt (par. [22] advies over de hoofdlijnen).
- [22] De FRDO vindt dat het richtplan zeker op een expliciete wijze zou moeten aangeven dat het de globale doelstellingen en de beginselen van de Verklaring van Rio, Agenda 21, het actieprogramma van de Top van Johannesburg en het Zesde Milieuactieprogramma bijtreedt, mede omdat het Belgisch productbeleid gerelateerd is met internationale engagementen en overeenkomsten en vooral met het productbeleid in de Europese Gemeenschap. Deze doelstellingen en beginselen zijn terug te vinden in het richtplan⁶, maar ze worden niet voldoende in de verf gezet.
- [23] Een deel van de leden⁷ vindt dat een duidelijk engagement van de overheid ook zou moeten blijken inzake volgende aspecten:

---

⁴ G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

⁵ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragrafen [19] en [20]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

⁶ De eerste twee documenten zijn te vinden in het hoofdstuk beginselen voor duurzame ontwikkeling aangeeft (hoofdstuk 1.3). Uitleg over het 6e MAP komt aan bod in het hoofdstuk over het politiek en juridisch internationaal kader (hoofdstuk 1.4.1 iv)

⁷ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragraaf [23]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

- een sterke overheid en een sterke samenwerking van de verschillende institutionele niveaus;
- de expliciete keuze voor ruime transparantie voor de consument, die moet weten welke stoffen zich bevinden in het product dat hij/zij koopt;
- de houding die de overheid wil aannemen inzake zowel de sociale als de milieukeuzes van producten: een duidelijke keuze om zowel rekening te houden met producteigen kenmerken als met de kenmerken van de productiemethode.

Deze leden menen dat de visie nog verder verfijnd zou kunnen worden. Het richtplan zou ook reeds een visie op deelaspecten moeten geven, zoals bijvoorbeeld het deelaspect nieuwe aanpak ("new approach"). Deze leden wijzen hiervoor naar het advies van de FRDO over het Groenboek geïntegreerd productbeleid van de Europese Commissie, waarin de FRDO (paragraaf [26]) de voorwaarden voor normalisatie op milieugebied stelt.

- [24] Een ander deel van de leden⁸ gaat met voorgaande opmerkingen niet akkoord omdat zij vinden dat vermelde elementen het richtplan overstijgen. Zij zijn van mening dat:
- de overheid de richting moet aangeven, eerder dan alles in de puntjes te reguleren;
  - de consument moet geïnformeerd worden over de risico's van producten.
- [25] De raad vindt dat specifieke doelstellingen met een tijdslimiet ontbreken in het voorontwerp. Daarbij denkt de raad bijvoorbeeld aan "het verhogen van de productiviteit van de natuurlijke hulpbronnen met factor x tegen het jaar y."
- [26] De FRDO herinnert eraan dat eco-efficiëntie eveneens als doelstelling moet worden aangegeven. De raad herhaalt dat "een geïntegreerd productbeleid kan worden bevorderd door optimaal en efficiënt gebruik te maken van materiaal- en energiestromen (cf. dematerialisatie)" (Advies ter voorbereiding van de Wereldtop Duurzame Ontwikkeling van 16 april 2002, 2002a06n).
- [27] De FRDO wil hierbij opmerken dat een verhoging van de eco-efficiëntie van producten zijn limieten kent.
- [28] Sommige leden van de raad⁹ menen hierbij dat het verhogen van de eco-efficiëntie van een product gepaard moet gaan met een volumebeleid (eco-sufficiency). De milieuwinst door het produceren van eco-efficiëntere producten gaat veelal verloren omdat consumenten worden aangespoord tot steeds meer consumptie en er via reclame steeds nieuwe behoeften worden gecreëerd. De milieuwinst van een technische maatregel bij bijv. gaat verloren indien niets wordt gedaan aan het volume wagens dat dagelijks op de baan is.

---

⁸ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [24] T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, L. Hens, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

⁹ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, , S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

- [29] Andere leden¹⁰ wijzen hierbij op het feit dat het richtplan voorbijgaat aan de functionaliteiten waarvoor een product ontworpen is. Elk product wordt ontworpen voor een bepaald gebruik waarvoor het geschikte materiaal met de juiste technische vereisten gebruikt wordt dat tevens garanties biedt voor de veiligheid van het product. Vele producten hebben verder ook specifieke wetgeving waar elk product dat op de markt wordt gebracht, moet aan voldoen.
- [30] Een aantal leden¹¹ zijn het hier niet mee eens. Bij elke milieumaatregel die wordt getroffen inzake producten, worden de sociaal-economische effecten voor België in rekening gebracht. Omgekeerd kan dit niet gezegd worden van ondermeer productwetten die bijv. consumenten- of werknemersveiligheid beogen. Daar wordt niet systematisch gekeken naar leefmilieu-aspecten. In het kader van duurzame ontwikkeling zou alle productbeleid moeten worden getoetst aan de sociale, economische en milieugevolgen.
- [31] Op verschillende plaatsen in het richtplan is sprake van het voorzorgsbeginsel. De FRDO meent dat dit correct moet worden toegepast. De FRDO verwijst hiervoor naar zijn advies over de Mededeling van de Europese Commissie over de toepassing van het voorzorgsbeginsel (COM(2000) 1) van 17 oktober 2000 waarin de voorwaarden bepaald staan om dit beginsel toe te passen. De Raad vindt dat het richtplan deze verduidelijkingen eveneens zou moeten opnemen.
- [32] Over het substitutiebeginsel, dat eveneens in het richtplan ter spreke komt, liggen de meningen van de leden van de raad uiteen (cf. advies van 22 mei 2001 over het Witboek van de Europese Commissie "Strategie voor een toekomstig beleid voor chemische stoffen" (COM (2001) 88 definitief), paragrafen 18, 19, 20).

5.6. Integraal Productbeleid versus geïntegreerd productbeleid

- [33] De raad blijft erbij dat het richtplan blijf zou moeten geven van een grotere inspanning om werk te maken van een evenwichtige en geïntegreerde benadering van de ecologische, de sociale en de economische aspecten van de levensloop van producten. Daarom zou het richtplan enerzijds de sociale en economische gevolgen van het beleid in België moeten in rekening nemen. Anderzijds zou onderzoek moeten worden gevoerd naar het in rekening nemen van deze aspecten in de levenscyclusanalyse én naar de sociaal en economische impact op derdewereldlanden.

5.7. Horizontale en verticale integratie

- [34] In zijn advies over de hoofdlijnen bemerkte de raad dat "het richtplan moet eveneens aangeven welke standpunten België zal innemen in deze Europese discussies (het

---

¹⁰ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [29]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen) L. Lavrysen, L. Hens, J.-P. van Ypersele, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

¹¹ G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, , S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragrafen [28] en [30]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Groenboek over een geïntegreerd productbeleid en het Witboek over dat onderwerp¹²⁾
De raad is van oordeel dat België actief moet participeren aan de totstandkoming van een Europees geïntegreerd productbeleid. Daarbij moeten de drie dimensies van duurzame ontwikkeling over de hele levensloop van het product telkens evenwichtig én op geïntegreerde wijze aan bod komen." (par. [28] advies over de hoofdlijnen).

- [35] De raad vindt dat het Belgisch productbeleid zich op een uitgesproken manier moet inschrijven in een Europese context en een duidelijke link moeten leggen met de initiatieven van het groenboek IPP alsook andere toekomstige initiatieven van de Europese Commissie rond producten (vb. recyclagestrategie, grondstoffenefficiëntie). Verder meent de FRDO dat België proactief moet deelnemen aan de Europese beleidsvoorbereiding. De raad betreurt dat enkele acties enkel de "opvolging" van bepaalde activiteiten op Europees of internationale schaal betreffen en dat hierbij een duidelijke stellingname ontbreekt (bv. klimaat – OESO werkgroep...).
- [36] Sommige leden van de raad¹³⁾ wijzen erop dat Belgische bedrijven in een Europees geharmoniseerde markt werken die een vrij verkeer van goederen stimuleert. Voor een klein land als België is export onmisbaar voor het bedrijfsleven. Eenzijdige nationale maatregelen (op producten, normalisatie, aansprakelijkheid, marktverbod,...) die het vrije verkeer van producten in de eenheidsmarkt bemoeilijken en concurrentievervalsingen kunnen veroorzaken, moeten volgens deze leden dan ook vermeden worden. De acties (acties 6,12, 13, 22, 25, 65, 66, 125) die voorgesteld worden in het ontwerpplan om producten in België te verbieden, moeten ten minste op Europees niveau geregeld worden.
- [37] Andere leden van de raad¹⁴⁾ zijn van mening dat een bepaalde betrokkenheid van België in de uitwerking van het Europees productbeleid niet belet dat België werkt aan een eigen beleid dat coherent is met de Europese bepalingen, maar toch ambitieus is en hierbij de bepalingen van het Verdrag naleeft. Ze herinneren er aan dat de lidstaten de vrije hand hebben om in te staan voor de bescherming van het leefmilieu, te meer omdat deze maatregelen niet noodzakelijk een negatieve impact hebben op het concurrentievermogen van de bedrijven, op macro-economisch vlak.
- [38] De raad meent dat het productbeleid eveneens dient afgestemd te worden op het beleid van de gewesten, zoals het afvalstoffenbeleid. Het overleg met de gewesten zoals voorgesteld in o.a. acties 21, 65, 66, 75, 125, moet verder uitgewerkt worden. Een efficiënte informatiedoorstroming tussen het federale en het gewestelijke beleid kan het geïntegreerd productbeleid ten goede komen. Dit mag echter niet leiden tot het louter

¹²⁾ Wordt verwacht tegen maart 2003.

¹³⁾ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [36]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen) L. Lavrysen, L. Hens, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

¹⁴⁾ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragraaf [37]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters, L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

vermengen van verschillende milieuwetgevingen maar moet een coherentie teweegbrengen.

5.8. Consultatie

- [39] De FRDO is van oordeel dat het overleg met de doelgroepen zeer belangrijk is in dit beleid aangezien consumenten, naast producenten verantwoordelijk zijn voor het product in een bepaalde fase van de levenscyclus. De FRDO meent dan ook dat alle stakeholders geconsulteerd moeten worden bij het vastleggen van acties of het uitwerken van studies (acties 6,10,101,105 en 106).
- [40] De overheid moet waken over de kwaliteit van de gebruikte gegevens in het kader van deze studies. Bovendien vindt de FRDO het belangrijk dat de referenties van deze studies beschikbaar moeten zijn voor de geïnteresseerde stakeholders.
- [41] Sommige leden van de FRDO¹⁵ staan sceptisch ten opzichte van de voorgestelde initiatieven zoals adviesvragen, rondetafel en dialoogfora zoals ze in dit richtplan worden uitgewerkt (acties 34, 44). Gezien de confidentialiteit en de concurrentie tussen bedrijven, vinden deze leden het illusoir te denken dat bedrijven al hun gegevens op tafel zullen leggen om in het bijzijn van concurrenten, de overheid en stakeholders hun productbeleid te gaan uittekenen.
- [42] Verder wensen deze leden¹⁶ hierbij te benadrukken dat de producenten de primus inter pares vormen tussen de belanghebbende groepen, aangezien de maatregelen een directe impact zullen hebben op hun producten of diensten. Andere belangengroepen mogen dan ook niet voorgetrokken worden zoals bv. in actie 141 het geval is. Iedereen moet dezelfde regels nastreven en ondersteuning en financiering van de verschillende actoren moet gelijk zijn voor hetzelfde werk. Deze leden wijzen er op dat de federaties van bedrijven mee het milieu helpen beschermen door hun adviesverlening. Bedrijven helpen eveneens het milieu instandhouden door het naleven van de milieuwetgeving. Deze leden vrezen daarnaast dat de financiering van milieu-NGO's kan leiden tot belangenvermenging.
- [43] Andere leden van de raad¹⁷ antwoorden op deze gewettigde zorg van de ondernemers over vertrouwelijkheid en concurrentie dat het hier gaat over het informeren van de andere actoren inzake technische beperkingen, en ruimer, over het inbrengen van hun

---

¹⁵ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [41]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen) L. Lavrysen, L. Hens, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

¹⁶ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [42]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen) L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

¹⁷ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

expertise in het vooruitzicht van de ontwikkeling of heroriëntering van producten en diensten, wat een spoor is die alle producenten en ondernemingen zouden moeten volgen, die hun leefmilieu- en sociale verantwoordelijkheid willen opnemen.

- [44] Deze leden wijzen op het feit dat de vertrouwelijkheid van gegevens omwille van concurrentiële redenen in het verleden al te vaak als argument is misbruikt, om niet transparant te zijn. De onwil om transparant om te springen met gegevens is in strijd met de algemene tendens naar meer openheid (zie bv. het verdrag van Aarhus). Transparantie is nochtans een belangrijke voorwaarde bij participatie, en participatie is onlosmakelijk verboden met duurzame ontwikkeling. Bij gebrek aan transparantie worden sommige stakeholders de facto gediscrimineerd.
- [45] Volgens een deel van deze leden¹⁸ verdedigen de ngo's de belangen van het leefmilieu, de consumenten, de volksgezondheid, ... die gemeenschappelijke goederen zijn en die aan iedereen en die dus niet aan één iemand toebehoren. Dit belang wordt slechts gedeeltelijk gefinancierd door particulieren. De overheid heeft dan ook de taak er voor te zorgen dat ook het leefmilieu, de consumenten, de volksgezondheid,.. een stem zouden hebben, en hiervoor middelen te voorzien. Als we de subsidies en de andere financiële bijdragen van de overheid bekijken, dan stellen we immers vast dat de ngo's ten opzichte van de andere maatschappelijke partners stiefmoederlijk worden behandeld.
- [46] Daarnaast wenst de raad op te merken dat o.a. banken en verzekeringen lid zijn van het Verbond van Belgische Ondernemingen. Het is dan ook onjuist om te melden dat afvalverwerkers, banken en verzekeringen,... niet betrokken zijn bij de consultatie (actie 142).

5.9. Aanpak via prioritaire productgroepen

- [47] Sommige leden van de raad¹⁹ zijn ervan overtuigd dat de meest aangewezen manier om prioritaire productgroepen te identificeren die is op het Europees niveau.
- [48] Andere leden²⁰ vinden het positief dat België zich op dit punt pro-actief opstelt. De resultaten van het panel kunnen zowel worden gebruikt in Belgische context, als bij het Europese overleg.

---

¹⁸ G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, , S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragrafen [43], [44] en [45]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters, L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

¹⁹ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [47]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, L. Hens, H. Verschure, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

²⁰ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, , S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

- [49] De raad betreurt het dat de consultatie over het voorontwerp van richtplan en de rondetafel over prioritaire productgroepen (metaproductpanel) tegelijkertijd hebben plaatsgevonden. Dat leidt tot een aantal inconsistenties. Op de rondetafelconferentie werd de studie voorgesteld die de prioritaire productgroepen moet identificeren. Actie 8 van het richtplan kondigt een aanvullende studie aan om de producten te identificeren die prioritair zijn op het gebied van de beperking van broeikasgasemissies. De keuze van de prioritaire producten werd evenwel reeds gemaakt in de uitnodiging van de rondetafel. De raad vreest dan ook dat deze consultatie slechts een “schijn-debat” is geweest. De leden van de raad wensen te benadrukken dat een diepgaand overleg met de stakeholders noodzakelijk is om de mogelijkheid om een specifiek productbeleid op Belgisch niveau uit te tekenen, te onderzoeken.
- [50] Om redenen van transparantie zou het richtplan duidelijk moeten aangeven wat er zal gebeuren met de resultaten van de studie over de prioritaire productgroepen en met de resultaten van de rondetafelconferentie.
- [51] De leden van de raad zijn verbaasd dat enerzijds bouwstoffen als één van de prioritaire productgroepen wordt naar voor geschoven tijdens het onderzoek (ref. – panel 9/12), en deze productgroep anderzijds nauwelijks (of slechts onrechtstreeks) aan bod komt in het richtplan producten.
- [52] De raad blijft het spijtig vinden dat het plan bepaalde producten systematisch uitsluit en herhaalt zijn bezorgdheid zoals reeds aangegeven in zijn advies over de hoofdlijnen (par. [26]). De raad stelt vast dat het richtplan het toepassingsgebied beperkt tot producten en onder meer stoffen en preparaten, biociden en voedingsmiddelen uitsluit. De raad betreurt het dat deze categorieën van producten worden uitgesloten. Het is begrijpelijk dat niet alle categorieën onmiddellijk zullen kunnen worden aangepakt, maar het richtplan zou de bedoeling moeten hebben een geïntegreerde visie op alle soorten producten te ontwikkelen. Voor een reeks categorieën bestaat er reeds wetgeving, zowel Belgische als Europese. De raad begrijpt dat aan deze categorieën in eerste instantie minder aandacht wordt gegeven, maar vindt dit geen voldoende reden om ze a priori uit te sluiten van een geïntegreerd productbeleid. Volgens de raad mag het toepassingsgebied ervan niet beperkter zijn dan dat van het Europese geïntegreerd productbeleid.
- [53] De FRDO is van oordeel dat men zich niet kan verschuilen achter de gewestvorming op het gebied van de bevoegdheden inzake productie (in de context van de Belgische federale structuur) om geen rekening te houden met dit belangrijk onderdeel van het richtplan. De aanpak van de besproken producten moet geconcentreerd worden volgens een verticale structuur die de productie-aspecten integreert.
- [54] Een deel van de leden van de raad²¹ merkt hierbij op dat het richtplan weinig of niet verwijst naar productiewijzen die op dit moment als het meest duurzaam kunnen worden bestempeld. De Europese reglementering 2092/91 voor producten afkomstig van de

---

Onthouding voor paragraaf [48]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, L. Hens, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

²¹ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragrafen [54] en [55]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters, L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

biologische landbouw is daar een voorbeeld van. Waar deze productiewijze op dit moment voornamelijk gebruikt wordt voor voeding, zijn er echter ook andere productgroepen waarvan in dit plan sprake, die grondstoffen van landbouwkundige oorsprong verwerken (zoals textiel en wasmiddelen). Het is noodzakelijk dat een gereguleerde productiewijze als de biologische landbouw wordt erkend in dit plan en dat er stimulansen worden ingebouwd om deze landbouwvorm maximale kansen te geven. Deze leden vinden dan ook dat dit moet worden opgenomen zowel in de doelstellingen als in de acties.

- [55] Dit plan legt de nadruk op de milieuaspecten; het staat vast dat de biologische landbouw een zeer positieve invloed heeft op milieu en natuur²². Daar komt bovenop dat de biologische landbouw momenteel het proces van verduurzaming doormaakt, ook op andere aspecten dan milieukundige. Ook daarom vinden deze leden het interessant om de biologische landbouw in dit plan op te nemen.
- [56] De raad wijst erop dat sommige acties erop gericht zijn milieuvriendelijke producten aan te moedigen of milieu-onvriendelijke producten te ontmoedigen. De raad wijst erop dat deze kwalificaties wetenschappelijk onderbouwd moeten zijn zodat ze op objectieve criteria steunen.

5.10. Fiscaliteit

- [57] De raad vindt dat er bij de keuze van de instrumenten gestreefd moet worden naar het beste resultaat in de context van duurzame ontwikkeling en wenst hierbij betrokken te worden.
- [58] Een deel van de leden²³ vindt dat de instrumenten die worden ingezet voor de realisatie van het Productplan de hoofdrol geven aan de sociaal-culturele instrumenten, en dat er te weinig aandacht is voor juridische en fiscale maatregelen.
- [59] Dit deel van de leden van de raad vindt dat de fiscale instrumenten nochtans één van de belangrijkste hefboomen kunnen zijn van een productbeleid, vermits de efficiëntie van een fiscaal milieubeleid meer en meer duidelijk wordt in de landen van de OESO en deze instrumenten zelfs de gedragswijzigingen beïnvloeden, en dat zowel bij de consumenten als bij de producenten. (Zie ook punt 4.6. van het advies van de FRDO over het Groenboek Geïntegreerd productbeleid van de Europese Commissie, 22 mei 2001).
- [60] Andere leden²⁴ zijn hierbij van mening dat de willekeurige wijze waarop instrumenten in het voorliggend document gekozen worden, niet wenselijk is (acties 16, 59-73). Het plan

²² • Maeder P. et al, (2002), *Soil Fertility and Biodiversity in Organic Farming*, *Science* n°296, p. 1694-1697
• <http://www.fibl.ch/buehne/aktuell/pm/pm-2002-science/index.htm>

²³ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragrafen [58] en [59]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters, L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

²⁴ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragrafen [60] en [61]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, L. Hens, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

kiest nu eens voor belonende maatregelen (groene BTW, ecoboni,..) dan weer voor bestraffende maatregelen (taksen, marktverbod, verhoogde aansprakelijkheid,...) zonder dat de keuze wordt gemotiveerd.

[61] Wat een eventuele herziening van de energie-fiscaliteit in het bijzonder betreft (actie 64), wensen deze leden te herhalen dat:

- deze herziening op Europees niveau dient te geschieden;
- er vrijstellingen moeten worden voorzien voor de energie-intensieve bedrijven en sectoren die een convenant hebben getekend met de bevoegde overheden.

Verder benadrukken deze leden dat er geen economische instrumenten moeten worden opgelegd op producten indien hiervoor reeds gewestelijke instrumenten bestaan (actie 73) die goede resultaten opleveren.

[62] Volgens sommige leden²⁵ is het regeerakkoord over de overdracht van het belastingen van de arbeid naar een fiscaal beleid dat de milieudoelstellingen nastreeft, niet concreet uitgewerkt wegens een gebrek aan politieke wil, eerder dan wegens een gebrek aan studies. Dat is in het bijzonder het geval voor de invoering van de energietaks of de ecotaksen/ecoboni op de verpakkingen. De aanbevolen acties (meerbepaald van 65 tot 73) moeten niet gericht zijn op het bestuderen, maar ook op het uitvoeren, hetgeen een reële politieke verbintenis vereist. En deze verbintenis komt in feite aan bod in de doelstellingen (hoofdstuk 2) van het plan.

5.11. Communicatie en sensibilisatie

[63] De FRDO wenst te benadrukken dat communicatie en sensibilisatie naar het grote publiek zeer belangrijk is (acties 74-90). Bij het opstellen van campagnes moeten de stakeholders worden geconsulteerd. De raad vindt dat inzake sensibiliseringsacties er meer aandacht moet zijn voor steun aan stakeholders die hieromtrent ervaring hebben opgebouwd. Het is noodzakelijk dat de overheid voor middelen zorgt die haar helpt om een sensibiliseringsstrategieën uit te werken.

[64] De FRDO vindt de actie naar de ontwikkeling van een nationaal Milieukeur niet prioritair. Het opzetten van een nationaal label kan nogal duur uitvallen (wetenschappelijke studies, opzetten van nieuw systeem en daaraan verbonden administratie). Gezien de beperkte middelen van het federale productbeleid lijkt dit geen prioritaire maatregel voor de raad.

[65] Een aantal leden²⁶ zijn van oordeel dat een nationaal milieukeur ook de interne Europese markt kan verstoren.

---

²⁵ A. Panneels (voor- en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, R. Moreau, S. Van Hauwermeiren (vertegenwoordigers van de ngo's voor milieubescherming), B. Bode, S. Englebienne, G. Fremout, (vertegenwoordigers van de ngo's voor ontwikkelingssamenwerking), C. Rousseau, P. Van Cappellen (vertegenwoordigers van de ngo's die de belangen van verbruikers verdedigen), F. Philips, B. Melckmans, A. Wilmart (vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties), L. Hens, J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

Onthouding voor paragraaf [62]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters, L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

²⁶ C. Bosch, I. Chaput, C. Klein, P. Vanden Abeele (vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties), D. Rigaux, H. De Buck (vertegenwoordigers van de energieproducenten).

Onthouding voor paragraaf [65]: T. Rombouts, R. Verheyen (voor- en ondervoorzitters), L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus).

5.12. Innovatie

- [66] De innovatiekracht van bedrijven ten aanzien van duurzame producten in het kader van een geïntegreerd productbeleid zou gestimuleerd moeten worden door de overheid. Dit staat niet als zodanig in de doelstellingen geformuleerd maar zou wel een extra dimensie geven tot het stimuleren van innovatie bij de bron.

5.13. Onderzoek

- [67] De FRDO meent dat onderzoek een belangrijk instrument is om te zorgen dat het productbeleid de drie dimensies (sociaal, economische en ecologisch) gelijkwaardig integreert. De FRDO vindt het daarom waardevol dat het voorontwerprichtplan veel aandacht besteedt aan onderzoeksacties. Daarbij wenst de raad te herhalen dat studies over de socio-economische impact moeten worden ontwikkeld (zie par.[44]).
- [68] De FRDO merkt op dat veel acties zich evenwel slechts beperken tot onderzoek. In een aantal gevallen is bijkomend onderzoek overbodig omdat er reeds onderzoeksgegevens bestaan, bijv. op Europees niveau. Gegevens uit levenscyclusanalyses moeten breder beschikbaar worden gesteld.

5.14. Milieu-inspectie

- [69] Belangrijk voor de FRDO is een efficiënte inzet van milieu-inspectie. Hierdoor moeten het aantal free-riders verminderen.

5.15. Productaansprakelijkheid voor milieuschade

- [70] In zijn advies over de hoofdlijnen vroeg de raad "of er ook reeds aandacht kan worden besteed aan een productaansprakelijkheidsstelsel voor milieuschade. De raad is van oordeel dat een dergelijk stelsel het best op Europees vlak zou worden uitgebouwd. België kan in het kader van een federaal richtplan productbeleid dit onderwerp verdedigen op Europees vlak. Meer details over dit stelsel gaf de raad in zijn advies over het groenboek geïntegreerd productbeleid van de Europese Commissie." De raad vindt het daarom betreurenswaardig dat het richtplan geen enkele aandacht besteedt aan het instrument productaansprakelijkheid :

6. Slotopmerking

- [71] De raad wijst erop dat er geen tijd meer is geweest voor overleg tussen de leden van de raad over standpunten inzake de volgende essentiële onderwerpen: communicatie, sensibilisatie en ecolabeling; innovatie, valorisatie van bestaande initiatieven en expertise van maatschappelijke organisaties; sectorale overeenkomsten; de nieuwe aanpak en tenslotte productaansprakelijkheid voor milieuschade.

Een aantal leden van de raad zullen hun standpunten hierover aan de minister overmaken.

Bijlagen§

Bijlage 1. Aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 17 december 2002

3 van de 4 voor- en ondervoorzitters

T. Rombouts, A. Panneels, R. Verheyen

5 van de 6 vertegenwoordigers van de NGO's voor milieubescherming

G. De Schutter (Inter-Environnement Bruxelles, IEB), V. Kochuyt (Birdlife Belgium), G. Lejeune (World Wide Fund for Nature - Belgium, WWF), R. Moreau (Greenpeace Belgium), S. Van Hauwermeiren (Bond Beter Leefmilieu, BBL)

3 van de 6 vertegenwoordigers van de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking

B. Bode (Broederlijk Delen), S. Englebienne (Oxfam-Solidarité), G. Fremout (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, VODO)

de 2 vertegenwoordigers van de NGO's die de belangen van verbruikers verdedigen

C. Rousseau (Centre de Recherche et d'Information des Organisations des Consommateurs, CRIOC), P. Van Cappellen (Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties)

3 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties (*)

F. Philips (Algemeen Belgisch Vakverbond, ABVV), B. Melckmans (Fédération Générale du Travail de Belgique, FGTB), A. Wilmart (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC)

4 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties (*)

C. Bosch (Federatie Voedingsindustrie, FEVIA), I. Chaput (Fédération des Entreprises de Belgique, FEB), C. Klein (Federatie van de Chemische Industrie van België, Fedichem), P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers, UNIZO)

de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten

H. De Buck (Electrabel), D. Rigaux (Samenwerkende vennootschap voor Productie van Electriciteit, SPE)

4 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus

L. Hens (Vrije Universiteit Brussel, VUB), L. Lavrysen (Universiteit Gent, UG), J.-P. van Ypersele (Université Catholique de Louvain, UCL), H. Verschure (Katholieke Universiteit Leuven, KU Leuven)

Totaal: 26 van de 38 stemgerechtigde leden (*)

(*) momenteel moeten de werknemersorganisaties nog 2 vertegenwoordigers voordragen en de werkgeversorganisaties 1 vertegenwoordiger.

Bijlage 2. Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De werkgroep productnormen vergaderde op 18 november, 2 en 17 december 2002 en hield drie schriftelijke consultatierondes om dit advies voor te bereiden.

Bijlage 3. Personen die meewerkten aan de voorbereiding van dit advies

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

L. Lavrysen (UG) – voorzitter van de werkgroep *productnormen*, E. Borgo (BBL), A. De Vlamincq (IEW), B. Fremault (VBO), M. Huybrechs (CSC), B. Melckmans (FGTB), A. Nachtergaele (FEVIA), D. Pevenage (Fedichem), E. Quintana (CNCD), A. Wilmart (CSC)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

D. Misonne (FUSL) – vice-présidente du groupe de travail *normes de produits*

Niet-stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

B. Mazijn (Federale Diensten voor het Leefmilieu), C. Mathieu (SSTC), A.-F. Woestyn (Services fédéraux pour les affaires environnementales)

Secretariaat

J. De Smedt, S. Hugelier